

BOEKBESPREKINGEN

Markerpolder

In de serie gedetailleerde overzichten van de rijkdom aan de natuur en landschap van de gebieden in de ruime omgeving van het Alkmaardermeer is het 5e Alkmaardermeerboek over de Markerpolder ten noorden van de Zaanstreek, gemeente Uitgeest, verschenen. Een belangrijk deel behandelt de aldaar waargenomen vogels, voornamelijk in de periode 1969-1974. (pag. 19-69) en uitgewerkt door Willem Rol. Er werden 150 vogelsoorten waargenomen, waarvan 56 soorten als broedvogel werden genoteerd. In de waarnemingsjaren verdwenen Dodaars, Grasmus en Huiszwaluw als broedvogel, terwijl met nadruk op de enorme achteruitgang van het aantal Kemphanen en Boerenzwaluwen wordt gewezen. Tot de 94 niet-broedvogels behoren 43 regelmatige doortrekkers en/of wintergasten en/of zomergasten, 26 onregelmatige of vrij zeldzame tot zeer zeldzame gasten en 25 dwaalgasten die in de Markerpolder voorkomen. In het overzicht komt men tot de conclusie dat de polder een redelijk tot goed broedvogelgebied is met een gemiddelde weidevogelichtheid in 1972 van 1,219 broedparen per hectare waarbij vooral de Grutto genoemd moet worden, verder als een zeer waardevol doortrekgebied met voedselgebied voor Lepelaars en Blauwe Reigers en pleisterplaats voor Smienten.

Behalve een botanisch en hydrobiologisch overzicht bevat het ook een hoofdstuk over het landschap en een hoofdstuk waarin de natuurbeschermingsgedachte wordt uitgedragen. Er worden maatregelen ten behoeve van de bescherming aanbevolen. Bij het opstellen en beoordelen van gemeentelijke bestemmingsplannen kan het een goed hulpmiddel bij de ruimtelijke ordening zijn.

Jaap Hoekman, Willem Rol & Michiel Schreijder: Markerpolder. Alkmaardermeerboek V - 1975. Gestencild, 91 pag., 3 kaartjes, 4 pentekeningen (1975). Uitg. NJN, afd. Zaanstreek en Contact Milieubescherming Noord-Holland (CMN). Verkrijgbaar door storting van f 6,— + f 2,25 portokosten = f 8,25 op girorek. 3052189 t.n.v. Biologische Werkgroep 'Het Markerveld', Jan Steijnstraat 53, Zaandijk.

De Valkerij in de Nederlanden (1974)

Het jaarboek van het Nederlands Valkeniersverbond 'Adriaan Mollen' over 1974 bevat de volgende artikelen: 'Valkeniers en roofvogelbescherming' (prof. dr. M. F. Mörzer Bruyns); 'De valk tussen leeuwerik en Gallische haan' (dr. J. M. P. Oorschot); 'Enige cijfers over ziekten bij roofvogels' (G. J. van Nie); 'Aanwachten in Spanje' (H. Dijkstra);

'Valkeniers en koekebakkers' (G. A. van Nie); 'Een 16e eeuws schilderij' (H. J. Slijper); 'De technocratie van een valkenier of: het recht om wild te zijn' (Paul Opdam); 'Ornithologisch jaarverslag - Seizoen 1974-1975' (B. L. Boers). Zoals gewoonlijk, een uiterst verzorgde uitgave met veel illustraties over de activiteiten van het verbond. Op de omslag een foto van Nora Croin Michielsen. De resolutie welke in het artikel van prof. Mörzer Bruyns vermeld wordt kunnen wij ook vinden in 'Het Vogeljaar' 23 - pag. 23-24. Het jaarboek bevat 17 illustraties en 48 pagina's.

Jaarboek 1974 is voor geïnteresseerden verkrijgbaar door overmaking van f 10,— op bankrekening 47.65.05.399 van de redacteur W.P.J. Lammers, Vincent van Goghstraat 21, Lisse bij de AMRO-bank te Lisse of zijn gironummer 387903. Voor België Bfr. 140,—.

Stadsvogels

Een bijzonder informatief boekje en aardige zwart-wit en kleurenfoto's waarin de schrijvers in een kort bestek erg veel gegevens spuien. De stadsvogels moet men een beetje ruim nemen want ook voor de Fitis, Kneu en Putter is een plaatsje ingeruimd, terwijl aan de echte stadsbezoekers zoals Zilvermeeuw, Zwarte Roodstaart en Pestvogel wat weinig aandacht is besteed. Trouwens ook Tafel- en Kuifeend, evenals het Dodaarsje en zelfs vaak ook de Blauwe Reiger zou ik als regelmatige stadsbezoeker willen rekenen. Wat verleidelijk is het om nog meer in zo'n boekje te vertellen over de schrikbarende achteruitgang van bepaalde vogelsoorten en te vertellen hoe niet alleen vliegenvangers, Gekraagde Roodstaarten en mezen maar ook Boomkruipers, Torenvalken, Gierzwaluwen en uilen als broedvogels aan te trekken zijn door het aanbrengen van speciale nestkasten en broedholen. De opvatting dat Vlaamse Gaaien zich in de broedtijd voornamelijk met jonge vogeltjes voeden is misplaatst. Wij geloven dat de schrijvers met hun boekje in een behoefte hebben voorzien. Gelukkig is slechts spaarzaam gebruik gemaakt van nestfoto's! Misschien wordt dan bij een eventuele tweede druk het lijstje literatuur wat uitgebreid en verwezen naar ons tijdschrift waarvan de redactie altijd bereid is geïnteresseerden in te lichten over adressen van vogelbeschermingswachten of vogelwerkgroepen in hun omgeving.

J.T.

A.P. & G. de Hoed: Informatie in woord en beeld over stadsvogels. Ruim 50 illustraties, 60 pag. (1975). Voorwoord van Ko Zweeres. Uitg. Mous-sault's Uitgeverij bv., Baarn. Prijs f 8,50.

Jaarverslag 1974-1975 Haagse Vogelbescherming

Wederom een keurig gedrukt jaarverslag van de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken' (39 pag.). Ook deze vereniging werd niet gespaard voor moeilijkheden. Behalve het verenigingsnieuws vernemen we van de opheffing van het vogelasyl, het nestkastenverslag, jaaroverzichten van vogelreservaten en de vogeltuinen, het Meijndel-onderzoek en het Ringstation Meijndel waar in 1974 in het totaal 3755 vogels werden geringd. Rond Den Haag broedden Nachtegaal, Kleine Bonte Specht, Draaihals, Grauwe Vliegenvanger, Bosrietzanger, IJsvogel, Braamsluiper, Fuut en Houtsnip. De Bonte Vliegenvanger broedde in het vogelreservaat 'Vredenoord', in de Wassenaarse en de Westlandse Duinen, in het laatstgenoemde gebied broedde ook de Krakeend. In de Leidse Duinwaterleiding bij Katwijk werden totaal 1144 broedgevallen vastgesteld, verdeeld over 90 soorten. Vermeldenswaard zijn onder andere Winter- en Zomertaling, Boomvalk, Water- en Houtsnip, Waterral, Grauwe Klauwier, Tapuit, Roodborsttapuit, Paapje, Grasmus, Wielewaal en Zwarte Roodstaart.

Op de trek werden rond Den Haag onder andere waargenomen: Pestvogels, Zeearend, Zwartkopmeeuw, Grote Pieper, Duinpieper, Grauwe Gors, Kruisbek, Appelvink, Notenkraaker en Raaf. In de Wassenaarse Duinen werden 500 broedparen van de Zilvermeeuw en 130 van de Britse Kleine Mantelmeeuw geteld.

Jubileumnummer 'De Wulp'

Het novembernummer van 'De Wulp', de periodieke informatie van de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken' is geheel gewijd aan het 50-jarig jubileum van die vereniging. Het blad geeft, verlichtigd met bijna 30 foto's, een schat aan informatie uit de historie en het heden van de vereniging en laat al die activiteiten die in de loop der jaren aan de orde zijn geweest, de revue passeren. De meeuwenkolonie, de bewaakte terreinen (13), de vogeltuinen en -reservaten (10), de vogelasyls (3), het vogelpopulatieonderzoek, wintervoeding, nestkasten, opleiding vogelcontroleurs enz.

Uit het nummer blijkt hoeveel goed werk een goede plaatselijke vereniging kan doen en wat er bereikt kan worden gedurende vele jaren. Het is als het ware een pleidooi voor de gedecentraliseerde vogelbescherming, al wordt in het slotwoord duidelijk de bereidheid uitgesproken tot nauwere samenwerking met andere instanties. Dit echter alleen met behoud van eigen zelfstandigheid en

van eigen identiteit. Het nummer sluit met een artikel van M. J. Tekke 'Herinneringen van een oude, Haagse vogelaar', dat vooral voor de oudere lezers herinneringen oproept.

H.J.L.

Ringings & Migration

Door de British Trust for Ornithology is in december 1975 een nieuw tijdschrift 'Ringing & Migration' uitgegeven. Het ligt in de bedoeling jaarlijks in december één nummer uit te geven. Door het steeds groeiende aantal serieuze amateur vogelringers in Engeland bleek een duidelijke behoefte te zijn aan een dergelijk tijdschrift. Behalve 'Requests for information', 'Short Notes', 'Review' en 'Papers from Ringing Group Reports' vinden we er de volgende publicaties in: 'Feeding Behaviour of Autumn Passage Migrants in North East Portugal' (P. N. Ferns); 'The Migration of Redstarts Through and From Britain' (P. Hope Jones); 'A Study of Breeding Lapwings in the New Forest, Hampshire 1971-74' (R. & J. Jackson); 'Mortality of Reed Warblers in Jersey' (R. Long); 'Changes in Incubation Patch and Weight in Nesting House Martins' (D. M. Bryant); 'Seasonal Variations in Suburban Blackbird Roosts in Aberdeen' (R. L. Swann); 'Fat and Weight Changes of Waders in Winter' (A. J. Prater); 'Kingfishers at Rye Meads' (A. Reynolds); 'Weight and Moulting of Green Sandpipers in Britain' (T. Kittle). Het eerste nummer bevat 64 pagina's en men kan zich voor £ 1 (\$ 2.50 US) abonneren bij de British Trust for Ornithology, Beech Grove, Tring, Hertfordshire HP23 5NR, Engeland.

Hilfe für Wasservögel

Dr. Gerhard Thielcke heeft speciaal de aandacht willen vestigen op de bescherming van watervogels en verdwijnen van steeds meer biotopen van deze grote groep vogels. Schrijver neemt vooral voorbeelden uit Baden-Württemberg en het Bodensee, gebieden waar vele onderzoeken plaatsvonden. Voor het aanleggen van plassen en meren geeft de schrijver talloze voorbeelden die men, al naar de plaatselijke situatie zich voordoet, kan gebruiken. Ook wordt met name het aanleggen van gunstige broedplaatsen voor Visdief, IJsvogel, Waterspreeuw en Oeverwaluw beschreven. Een uitgebreide literatuurlijst, ingedeeld per provincie, verschaft veel aanvullende gegevens.

J.T.

Gerhard Thielcke: Hilfe für Wasservögel. Vogelkundliche Bibliothek Band 2, 68 pag., 41 afb. (1975). Uitg. Einhard Bezzel, Kilda-Verlag, Greven. Prijs DM 13.80.

Boer of parkwachter

Een boekje over de nationale landschapsparken geschreven door de directeur van de afdeling Voorlichting en Externe Betrekkingen van het Ministerie van Landbouw en Visserij dat in een serie verscheen die onder verantwoordelijkheid van dat zelfde ministerie staat. Het standpunt van dit ministerie over de problematiek landbouw-, natuur- en landschapsbescherming is in de tekst verwerkt. Het boekje geeft hoofdlijnen aan en details komen niet veel ter sprake. Er worden de ontwikkelingen, die hebben geleid tot de plannen om nationale landschapsparken te gaan instellen en de wijze waarop men dat denkt te gaan realiseren uiteengezet. Over de uitwerking van gedachten over de landschapsparken is het laatste woord nog niet gesproken. Er zal een minder scherpe ruimtelijke scheiding moeten komen tussen de functies natuur- en landschapsbescherming enerzijds en voedselproductie in de landschapsparken anderzijds.

Eric Denig (1975): Boer of parkwachter. Enige gedachten over nationale landschapsparken. 82 pag., 44 foto's, 2 kaartjes (1975). Agrarische Reeks. Uitg. Staatsuitgeverij/Ministerie van Landbouw en Visserij, 's-Gravenhage, afd. Voorlichting en Externe Betrekkingen, tel. 070-792131.

Leven met bomen en bossen

In deze agrarische reeks verscheen ook een boekje over de geschiedenis, huidige en toekomstige functie van het Nederlandse bos door ir. J.F. Wolterson. Het is in iets gewijzigde vorm reeds eerder verschenen onder de titel 'Ons levende bos' (zie ook Het Vogeljaar 22:945).

Prijs f 3,50. Op de zelfde wijze te bestellen als het boekje 'Boer of parkwachter'.

Beheersvisie Westzijderveld-De Reef

Er is een beheerscommissie van de gemeente Zaanstad die zich bezig houdt met een beheersplan te maken voor het Westzijderveld-De Reef. Deze beheerscommissie is ingesteld naar aanleiding van wat over het beheer gezegd wordt in het Bestemmingsplan landelijk gebied Westzaan, Zaandam, Koog aan de Zaan van 1973.

Deze Beheersvisie loopt daar op vooruit en is gemaakt als onderdeel van de eind-examenstudie aan de Hogere Bosbouw en Cultuur-technische School. De belangrijkste reden voor het maken van dit rapport is de interesse van de samenstellers voor problemen wat betreft de raakvlakken tussen natuur en landbouwontwikkeling. Onder hoofdstuk 3.2 wordt de avifauna (pag.

14-27) onder de loupe genomen. Het gebied is één van de belangrijkste weidevogelgebieden van Nederland. Daar de landbouw aan de ene kant bepaalde ontwikkelingen in het gebied introduceert en aan de andere kant zich dreigt terug te trekken, is een actief beheer van het gebied gewenst. De samenstellers denken met hun studieopdracht de discussie op gang te brengen en in een bepaalde richting te sturen. Het rapport geeft eerst feitelijke informatie over het gebied (bodem, landschap, cultuurhistorie, planologische gegevens). De landbouwontwikkelingen in Nederland, de landbouw-situatie in het gebied en de toekomst-mogelijkheden worden geanalyseerd. Belangrijk is de analyse van de factoren die de weidevogeldichtheden en soorten beïnvloeden, gespecificeerd op dit gebied. Bij de Zwarte Stern en Vissdief wordt sterke achteruitgang vastgesteld. Voor de Lepelaar is het één der belangrijkste voedselgebieden voor de kolonie van het Naardermeer, terwijl er 's winters veel Smienten foerageren. Per weidevogelsoort (Kievit, Tureluur, Grutto, Watersnip, Kemphaan en Scholekster) worden enkele factoren genoemd die een gunstige situatie voor een soort doen ontstaan. Baltsplaatsen van de Kemphaan in het Westzijderveld worden vaak verstoord.

J.T.

Johan van Maris, Jos de Vries & Dirk Tanger: Beheersvisie Westzijderveld-De Reef. Gestencild, 40 pagina's 15 foto's, 11 kaarten, 12 grafiekjes, 5 gronddoorsneden (1975). Verkrijgbaar door overmaking van f 6,50 (incl. f 2,50 portokosten) op giro 2455208 t.n.v. D. Tanger, Leeghwaterweg 9, Velsen-Noord.

Goudplevierenfluitje uit middeleeuws Alkmaar

Door Jacob Masdorp werden in 1885 archeologische grondwerkzaamheden verricht in de binnenstad van Alkmaar. De collectie bodemvondsten werd geschonken aan de 'Commissie van Toezicht op het Stedelijk Museum', waaronder zich ook een benen fluitje bevindt. Naar alle waarschijnlijkheid werd dit fluitje gebruikt bij de goudplevierenvangst. Het riet van het mondstuk is verdwenen, maar overigens is het nog geheel gaaf. Blijkens de vondstomstandigheden kan dit fluitje in de 13e/14e eeuw gedateerd worden. Typologisch is het fluitje sterk verwant aan de veel recentere goudplevierenvluitjes die zich in de verzameling van de heer H. F. Arentsen uit Edam bevinden. Aangezien het Alkmaarse exemplaar het enige voorbeeld is dat aantoonde, dat ook in de middeleeuwen vogelvangst op deze wijze werd bedreven, zou het interessant zijn te weten of zich elders vergelijkbare en dateerbare exemplaren bevinden.

J.T.

E.H.P. Cordfunke (1975): Een goudplevierenvluitje uit middeleeuws Alkmaar. Westerheem 24, no.6, december 1975, pag. 274-275 & 1 ill.

Spectrum Dierenatlas

Een typische Mitchell Beazle-uitgave. Een prachtige gids die ons de dieren in de gehele wereld laat zien in samenhang met zijn natuurlijke omgeving en bovendien ontelbare interessante bijzonderheden meedeelt.

De inhoud wordt verdeeld in een algemeen overzicht over 'de levende natuur', Noord-Amerika, Midden- en Zuid-Amerika, Afrika, Europa, Noordelijk Azië, Zuidoost-Azië, Australië en Nieuw-Zeeland, het Noordpool- en Zuidpoolgebied, de Oceanen, de eilanden, mens en natuur en een uitgebreid register.

Zoogdieren, reptielen, amfibieën, insecten, planten maar zeker niet in de laatste plaats worden ook vogels op vele plaatsen in het boek op bijzondere wijze behandeld. Aanbevelenswaard voor iemand die in z'n stoel op wereldreis wil, waarbij de instructieve gekleurde afbeeldingen de lezer goed in de sfeer kunnen verplaatsen.

Veel waardering voor de vertalers mag hierbij niet onvermeld blijven.

J. T.

Spectrum Dierenatlas. Onder redactie van Sir Julian Huxley. Oorspronkelijke titel: The Mitchell Beazley Atlas of World Wildlife. Vertaald door drs. R. J. Beintema-Hietbrink, W. J. Dekkers, A. J. Kant-Rietbergen en drs. M. van der Plas-Haarsma. 207 pag., vele illustratoren, meer dan 1000 foto's, tekeningen, kaartjes en diagrammen, overwegend in 4 kleuren.

Z.J. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen. Prijs f 85,—

The Living World of Audubon

Dit is een verzameling van 64 reproducties van de mooiste vogelplaten van de bekende Amerikaanse vogelschilder John James Audubon. Bij elke plaat zijn tevens een grote en enkele kleine kleurenfoto's van de betreffende vogelsoort in zijn natuurlijke biotoop opgenomen van de beste Amerikaanse vogelfotografen. Het boek geeft ons zodoende enerzijds de reproducties van schilderkunst uit de 19e eeuw en anderzijds voortreffelijke producten van de hedendaagse vogelfotografie.

Jammer is dat een flink aantal reproducties en grote foto's niet op één pagina kon worden afgedrukt, waardoor een storend effect in de afbeelding ontstaat.

De samensteller, R. C. Clement, vice-president van de National Audubon Society, heeft het geheel van een gezaghebbende inleiding voorzien en elke plaat een korte begeleidende tekst gegeven, met vermelding van tekstgedeelten uit de vijfdelige ornithologische levensbeschrijving van Audubon, *The Birds of America*.

De verschillen in de op diverse platen meegereproduceerde wetenschappelijke en Amerikaanse namen en de thans gebruikte namen laten ten slotte zien dat er ook op dat terrein in de loop der jaren veel gewijzigd is.

Het boek is goed verzorgd en de redelijke prijs alleszins waard.

H.J.L.

Roland C. Clement: *The Living World of Audubon*. Met 64 kleurenreproducties en vele kleurenfoto's, 272 pagina's (1975). Uitg. The Hamlyn Publishing Group Ltd., Feltham. Importeur Meulenhoff-Bruna B.V., Amsterdam. Prijs f 42,15.

De Jachtwetgeving in België

Het driemaandelijks mededelingenblad van het Coördinatie Comité Bescherming Vogels (verantw. uitgever: R. Arnhem, Durentijdele 8, 2130-Brasschaat, België) heeft haar nummer van oktober-november-december 1975 geheel gewijd aan de jachtwetgeving in België. De inhoud van dit nummer bestaat onder andere uit artikelen over 'Organisatie van de jacht in België', 'De jachtwetgeving in België', 'Jachtreglementering in België', 'Jacht 1975-1976' en 'Vogelvangst en jacht in België'. Ook maakt dit nummer gewag van het monument ter ere van Desio. Met alle respect meenden wij echter dat de naam van de beeldhouwer niet Volpissio Pessina is, maar Virginio Pessina (zie ook pag. 283 van ons vorige nummer). Deze uitgave is wederom een bijzonder goed initiatief van het actieve Belgische comité!

Ducks of Britain and Europe

Tweeënveertig soorten (of subspecies) die in Europa voorkomen, inclusief elf immigranten uit Noord-Amerika of Azië zijn het uitgangspunt van dit boek. Voor veel vogelliefhebbers hebben vaak vooral de eenden een bepaalde aantrekkingskracht. Dit is geen boek om mee op excursie te nemen, hoewel per soort in het kort gegevens over volwassen mannetje en wijfje, eclipskleed, donsjong, vliegvlug jong, geluid en een aantal algemene gegevens worden vermeld. Rake pentekeningetjes per soort, waarbij vooral baltende vogels opvallen. Interessante hoofdstukken zijn die over het broeden met vier vermeldenswaardige tafels over nesten en eieren, verspreiding en status met voor elke soort een kaartje en gegevens over aantallen in de diverse landen, de trek, de exploitatie en de bescherming. Het zou waardevol zijn geweest als bij dit laatste hoofdstuk een lijstje zou zijn toegevoegd hoe de bescherming van de diverse soorten in de landen van Europa is geregeld en welke verbeteringen deze wettelijke regelingen nog behoeven. In het hart van het boek treffen we vijftien kleurenplaten aan met een groot aantal vliegbeelden die voor vergelijking met andere soorten van nut kunnen zijn. Ook deze meer dan 80 lijntekeningen zijn door de vrouw van de auteur, Carol Ogilvie, gemaakt.

M. A. Ogilvie: *Ducks of Britain and Europe*. Met ill. van Carol Ogilvie, 15 kleurenplaten en ruim 80 pentekeningen, 206 pag. (1975). Uitg. T. & A. D. Poyser Limited, Berkhamsted. Prijs f 33,90.

Engelsmanplaat

Het officieel orgaan van de Vogelwerkgroep van de NJN verscheen met een speciaal Engelsmanplaat-Nummer (juli, aug., sept. 1975 - jrg. 14 - nr. 3 - p.p. 1-59). In de zomer en het najaar van 1974 en 1975 zijn een aantal mensen bij Wierum regelmatig het wad opgegaan om te gaan 'hoogwatertellen' op de Engelsmanplaat. Meinte Engelmoer werkte de tellingen van vijftien medewerkers uit en vermeldt de volgende soorten afzonderlijk: Rotgans, Eidereend, Bergeend, Tureluur, Groenpootruiter, Bonte Strandloper, Kanoet- en Drieteenstrandloper, Kluut, Scholekster, Wulp, Rosse Grutto, Zilverplevier, Steenloper, meeuwen en sterns.

Een waarneming van een Rosse Franjepoot op 15 juni 1974 is bepaald vreselijk vroeg!

Om een overzicht te verkrijgen is per soort het gemiddelde aantal per halve maand berekend, voor zover dit mogelijk was. De resultaten zijn te vinden in tabel IV en de grafieken 1 t/m 11. Dichtheden per 10 ha wad waar voedsel wordt gezocht vinden wij in tabel VII. De internationale betekenis van de Engelsmanplaat of Kalkman wordt nog eens duidelijk onderstreept.

De naam Kalkman wordt in verband gebracht met de schelpenvissers, die op 'kalksnikken' rondvoeren. Zij zelf worden 'schilders' genoemd en het werk dat ze doen 'kalksteken' of 'schilderen'!

Engelmoer, Meinte (1975): Engelsmanplaat, resultaten van tellingen. *Aythia* 14 : 2-47.

Avifauna van Vlietland 1970-'74

Recreatiegebied 'Vlietland' is gelegen in de gemeenten Leidschendam en Zoeterwoude. Het ongeveer 320 ha grote project, uitgevoerd door een zand- en grondmaatschappij, zou omstreeks 1980 gereed moeten zijn. Het zandzuigen en opspuiten van de randen is meerdere malen, langdurig, vertraagd. Hierdoor heeft zich een prachtig natuurgebied ontwikkeld met uitgestrekte rietvelden en natuurlijke wilgenbosjes. Vanaf 1970 tot 1975 is het aantal broedvogelsoorten van 32 tot 69 soorten vermeerderd, terwijl het totale aantal broedvogels zich van 259 paren tot 1230 paren vermeerderde. In de loop der jaren werden er totaal 73 vogelsoorten broedend aangetroffen w.o. Dodaars (6 paar), Krakeend (11 paar, circa 10% van de totale Nederlandse broedpopulatie), Tafelend (2 paar), Kleine Plevier (10 paar), Vissdief (37 paar), Oeverzwaluw (9 paar), Baardmannetje (7 paar), Porseleinhoen, Bruine Kiekendief, en verder Sprinkhaanrietzangers, Snorren en Grote Karekieten.

Ook als rust- en verblijfplaats, vooral voor eenden en steltlopers, voor trekvogels en wintergasten die er vaak bij duizenden werden waargenomen, is dit gebied van belang. Hiervan worden onder meer vermeld: Smient, Kievit, Bontplevier, Watersnip, Grutto, Kempshaan, Lepelaar, Krakeend, Kleine Zwaan, Zwarte Ruiter en Kluut. Als slaapplekken dient het terrein de Kokmeeuw, Boerenzwaluw en

Spreeuw. Ook het botulisme eiste hier haar slachtoffers, vooral in 1973 toen ruim 2000 slachtoffers vielen. Het rapport geeft een uitgebreide informatie over flora, fauna, vogelpopulatieonderzoek 1970-'74, overzichten van broedgevallen, ringonderzoek, waterwildtellingen, botulisme, ornithologische betekenis, relaties met andere gebieden, ornithologische waardering, toekomst, bestemmingsplan, adviezen voor inrichting en beheer en dergelijke. De samenstellers verlangen dat bij de toekomstige beheers- en inrichtingsplannen zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de grote natuurlijke rijkdommen van het op spontane wijze ontstane natuurgebied.

Peter Meininger: *Avifauna van Vlietland 1970-'74*. Resultaten van een vogelpopulatieonderzoek, ornithologische betekenis en toekomst. Gestencild, 97 pagina's, geïll. met vele grafieken en enkele kaarten. Verkrijgbaar door storting van f 9,— (incl. f 3,50 portokosten) op girorekening 874 895 t.n.v. P. L. Meininger, Leidschendam, onder vermelding van 'Avifauna Vlietland' of af te halen tegen betaling van f 5,50 bij P. L. Meininger, Graaf Ruprechtlaan 17, Leidschendam of Boekhandel Academia, Oude Delft, Delft, tel. 015-123426.

Bibliografie van de flora en fauna van Nederland 1753-1886

Dit is een gedeeltelijke herdruk van 'Algemene Aardrijkskundige Bibliografie van Nederland' dat in 1888 werd uitgegeven. Een voorwoord en nieuwe registers zijn toegevoegd door de uitgevers. Op pag 124 t/m 131 worden artikelen over vogels vermeld die uit diverse tijdschriften en bundels zijn gehaald. Zo schreven C. de Gaver en A. A. van Bemmel in 1856 over waargenomen vogels in Groningen en op het eiland Rottum. G. A. Venema schreef in 1869 weer over de vogels op Rottum! Een vertaling van D. J. L. de Bruyn over het vogelbeschermingsverhaal in 1874 wekt ook nieuwsgierigheid, evenals wat W. C. H. Staring in 1875 schreef over nuttige en schadelijke vogels.

S. C. J. W. van Mussenbroek schreef over vogels van Terschelling in 1879 en W. Roelofs over 'Eene kolonie van aalscholvers en lepelaars in de Horstermeer'. C. Ritzema (1881) schreef over het broeden van de Zwarte Roodstaart in ons land en ook M. C. Verloren van Themaat over nuttige en schadelijke vogels in 1884. Aan Ooievaars en Kieviten werd toen ook al de nodige aandacht besteed, evenals aan de valkenjacht.

Van de zangvogels werden onder meer over de Ortolaan in Overijssel en in Nederland (1876) geschreven en Th. Collot d'Escury schreef in 1884 over de Grauwe Klauwier. Voor 'grasduinners' een bijzonder interessante uitgave. J. T.

J. G. Boerlage & P. P. C. Hoek (1888): *Bibliografie van de flora en fauna van Nederland 1753-1886*. Gedeeltelijke herdruk, 150 pag. (1975). Uitg. Backhuys & Meesters, Amsterdam. Prijs f 34,50. Verkrijgbaar bij Ronald Meesters, p/a Landré, Molsteeg 9, Amsterdam, tel. 020-247765 en drs. W. Backhuys, Oudorpweg 12, Rotterdam.

Oost Ameland

De ernstige aantastingen van natuur en landschap, die het oostelijk deel van Ameland bedreigen zijn de reden van het op 23 januari j.l. aangeboden rapport aan onder andere het gemeentebestuur van Ameland. Het is tot stand gekomen door activiteiten van de werkgroep 'Oost Ameland' van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee.

Het rapport heeft een driedelige opzet. In het eerste gedeelte wordt ingegaan op de huidige situatie van het ca. 1450 ha grote gebied, het tweede gedeelte behandelt de huidige en (eventuele) toekomstige bedreigingen en in het derde gedeelte worden de mogelijkheden belicht om in de toekomst natuur en landschap van Oost Ameland te vrijwaren voor een algehele ontluistering en aftakeling.

Het eerste hoofdstuk (pag. 16-35) behandelt de vogels (ornithologische betekenis) van Oost Ameland, samengesteld door drs. K. J. Canters. De helft van de in Nederland voorkomende broedvogelsoorten heeft de laatste jaren op Oost Ameland gebroed. Als belangrijkste conclusie geldt dan ook dat het relatief kleine oppervlak van Oost Ameland, in nationaal zowel als internationaal opzicht, van zeer grote betekenis is. In een tabel wordt aangegeven in welke gebieden bepaalde soorten broeden. Sinds ± 1965 zijn totaal 85 soorten met zekerheid broedend aangetroffen, waaronder Geoorde Fuut, Krakeend, Smient, Pijlstaart, Tafel-eend, Bruine, Blauwe en Grauwe Kieken-dief, Bontbek- en Strandplevier, Houtsnip, Bonte Strandloper, Kluut, Dwergmeeuw, Noordse en Dwergstern, Velduil, Grauwe Klauwier, Tapuit, Roodborsttapuit, Paapje, Putter en Barmsijs. Tellingen, wat betreft overtuigende vogelsoorten, zijn vooral door de KJN verricht. Diverse tabellen verschaffen hierover nadere gegevens, waaruit reeds nu blijkt dat ten minste tien vogelsoorten voldoen aan de normen die voor een gebied van internationale betekenis worden gesteld. De duinterreinen bleken vooral van betekenis voor broedvogels, het Nieuwlandsruid, en de Hon vooral voor overtuigende vogels. Rustverstoring wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door recreatie, terwijl eieren zoeken en nestfotografie duidelijk als zeer nadelig worden gekwalificeerd. Recreatie verstoort vooral de kiekendieven, Velduil, Wulp en sterns. Ook komt verstoring voor door het ongewild opjagen van overtuigende vogels. Tijdens trek en rui hebben wadvogels veel energie nodig, waarbij verstoring nadelige invloed kan hebben.

Andere hoofdstukken behandelen: botanische betekenis, openluchtrecreatie, eigendom en beheer, gevolgen van recreatie, overige bedreigingen, doelstellingen voor behoud en aanbevelingen voor beheer.

J.T.

Onder redactie van drs. K.J. Canters & drs. H.J. Muntingh met medewerking van de auteurs drs. K.J. Canters, drs. S.M. ten Houte de Lange, drs. H.J. Muntingh, A. Valk & dr. P.A.W.J. de Wilde: Oost Ameland. 115 pag., ruim 50 foto's, tabellen en kaartjes, literatuurlijst (1975). Verkrijgbaar bij de uitgeefster de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, postbus 90, Harlingen door storting van f 15,— op haar giro-nummer 1726195 onder vermelding van 'boek Oost Ameland'.

XXIste Bulletin (1974) De Belgische Natuur- en Vogelreservaten

Wederom een Bulletin dat een compliment waard is. Uit het boek van Porter, Willis, Christensen & Nielsen werd een 'Beknopt overzicht van het wettelijk statuut der stootvogels in Europa' gegeven. Verder onder meer een artikel over 'De Kuifeend te Oorderen, Antwerpen' en artikelen over talloze reservaten onder andere 'De Ronde Put', 'Het natuurreservaat 'Het Zwin' in 1974', 'Het Moeras van Gaume', 'Natuurreservaat De Maten te Genk', 'De Maat, (Mol) 1973-1974', 'De moerassen boven Boven-Semois', 'Vogelleven op Snekensvijver in 1974', 'Ten Rijen 1973-1974', 'De Bueren', 'Claire Fontaine in 1973-1974', 'Over De Grote Geul te Assenede', 'Vrij reservaat 'Trod en Dokkene' en over 'Een realisatie in wording: het reservaat van Seilles'. In 1976 zal de BNVR haar eerste kwart eeuw vieren: het is inderdaad, in februari 1951 dat de Vogelreservaten gesticht werden.

Het jaarlijks bundelen, wij zeiden het reeds bij de bespreking van het vorige Bulletin (Het Vogeljaar 23:40), van natuurhistorische gegevens van natuurreservaten vergroot de interesse en kennis van deze gebieden en is ook voor ons land bijzonder aan te bevelen. Het blijft een taak die om urgentie vraagt!

J.T.

XXIste Bulletin - 1974 - De Belgische Natuur- en Vogelreservaten. Onder redactie van A. Flausch, S. Tys en P. van Groenendaal. Uitgegeven door De Belgische Natuur- en Vogelreservaten, Vautierstraat 31, 1040-Brussel, 84 pag., vele illustraties (1975)

Knoppeneters veroorzaken geen schade

Een nauwkeurig onderzoek in Amerika heeft uitgewezen, dat het afpikken van de knoppen van fruitbomen door vogels nauwelijks schade veroorzaakt. Men kon nagaan, dat aan bomen, waarvan de vogels de knoppen hadden afgegeten, weliswaar minder, maar wel zwaardere vruchten groeiden. Maatregelen om de vogels daarvoor te verbieden lonen daarom nauwelijks. In Europa blijkt het knoppenbijten van Goudvinken ook een gunstige werking op de vruchtdraging van de bomen te hebben.

De reddingsbrigade van de veearts

In een serie uit het Engels vertaalde kinderboeken voor jongens en meisjes van omstreeks 12 jaar over de dierenarts Jan West en zijn familie, verscheen het vierde deel dat als bijzonder boek beschouwd kan worden. De vertaling werd op bijzonder originele wijze voor ons land aangepast, omdat de situatie zoals deze in werkelijkheid bestaat, in Bergen N.H. en omgeving werkt. De Hulpdienst voor Natuurvogels in Bergen N.H. werkte hieraan mee. Het echtpaar Krans heeft een noodhospitaal voor vogels ingericht, waar olieslachtoffers deskundig worden verzorgd of uit hun lijden geholpen. Tom en Koen West en hun nichtje Jean Vermeire doen wat ze kunnen om zo veel mogelijk vogels te redden. Aan het eind van de vakantie brengen ze met z'n allen bezoek aan het vogelasiel dat zo'n belangrijke taak vervult bij de hulpverlening aan in het wild levende vogels. Zulke praktische vogelbeschermingsboeken voor de jeugd zouden er meer moeten verschijnen. Alle eer voor vertaler, illustrator en uitgever. J. T.

Martha Robinson: De reddingsbrigade van de veearts. 168 pag., vele ill. door Mance Post (1975). Engelse titel 'The Vet's Holiday', vertaling en bewerking door Tom van Beek. Uitgeversmij. Kosmos, Amsterdam. Prijs / 14,90

Broedvogels noordelijke Gelderse Vallei

De Veldbiologische Werkgroep 'Gelderse Vallei en Eemland' inventariseerde de broedvogels van de noordelijke Gelderse Vallei in de jaren 1971-1974. Het gebied heeft een oppervlakte van 17.000 ha, waarvan nu circa 20% is geïnventariseerd. Een definitief verslag wil men tegen 1980 laten verschijnen. De tellingen werden door 16 personen verricht. Op een aantal kaartjes staan de onderzochte proefvlakken, de landschappen anno 1900, verspreiding van Zomertaling en Slob-eend en de territoria van Boomvalk, Torenvalk, Bosuil, Ransuil en Wielewaal. De verspreiding van de Wielewaal vertoont enige overeenkomst met die van de bosanemoon. Totaal zijn 101 broedvogels vastgesteld, 10 voormalige broedvogelsoorten, 3 twijfelachtige broedvogelsoorten en 3 vermoedelijke broedvogelsoorten. Over de stootvogels zijn nog niet voldoende gegevens bekend, achteruitgang van de broedvogelstand van de Kievit wordt elk jaar weer vastgesteld, de Watersnip gaat hard achteruit, het lage aantal Holenduiven wordt geweten aan het opvallende gedrag in plaats van opvallende gedrag van deze soort, over de uilen moet men nog aanvullende gegevens zien te verkrijgen, IJsvogel is regelmatige broedvogel evenals de Kleine Bonte Specht, Tapuit en Roodborsttapuit in zeer klein aantal evenals Kneu, het aantal Fluïters kan van jaar tot jaar zeer fluctueren terwijl men ook hier de indruk heeft dat de Grasmus de afgelopen

jaren hard in aantal achteruit is gegaan. Een goed verzorgd verslag dat in de loop der jaren ongetwijfeld nog belangrijke aanvullingen zal moeten krijgen.

J. T.
Frank Berendse, Gerard Dirkse, Jan J. A. van Dijk & Wil Resing: Een onderzoek naar de broedvogelbevolking van het noordelijke deel van de Gelderse Vallei. Gestencil, 46 pag., 9 figuren (1975). Met tellingen van F. Berendse, Z. Bruyn, B. van Compayen, G. Dirkse, J. van Dijk, J. Fransman, G. de Graaf, J. Grimbergen, L. J. Hemels, J. Hofman, V. van Laar, W. Loode, W. Resing, L. H. Steyn & J. Uittenbogaard. Uitg. Veldbiologische Werkgroep Gelderse Vallei en Eemland, Maartensdijk. Verkrijgbaar door storting van / 6,— op postgirorek. 3 118 145 t.n.v. Secretaris van de Werkgroep voor Veldbiologie van Eemland en Vallei, Kievitlaan 31, Maartensdijk (U.).

Gewasbescherming met chemische middelen!

In de catalogus 75 van de afd. ZZ-zaden en zoden, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen — van Heidemij. Nederland bv wordt in het hoofdstuk 'Gewasbescherming met chemische middelen!' onder meer opgemerkt, dat de problemen rond het gebruik van chemische middelen én de residuen van de gebruikte middelen steeds meer aandacht krijgen, omdat hier sprake is van verandering/verontreiniging van het milieu. Weten we, wanneer we chemische middelen gebruiken, waar wij mee bezig zijn, wat we doen, welke gevolgen dat heeft en wat uiteindelijk de gevolgen kunnen zijn? Op alle verpakkingen is aangegeven of we te maken hebben met een voor mens en dier duidelijk giftige stof — te herkennen aan de doodskop; een schadelijke stof — Andreaskruis; of een niet direct schadelijke stof in welk geval de doodskop en het Andreaskruis ontbreken. Genoemde indeling, gebaseerd op verschillen in acute/chronische giftigheid, is, het spreekt voor zichzelf, noodzakelijk om ongelukken bij of door het gebruik te voorkomen, maar geeft geen antwoord op de vraag in hoeverre een bepaald middel meer of minder het milieu beïnvloedt.

Binnen het bedrijf maakte een voor dit doel ingestelde productiegroep een onderverdeling van vrijwel alle middelen, waarbij de beïnvloeding van het milieu het voornaamste uitgangspunt was. Die onderverdeling vond plaats op 'witte', 'grijze' en 'zwarte' middelen, met respectievelijk een geringe, matige en sterke milieubeïnvloeding.

Met het doel te komen tot een selectief gebruik, is bij alle chemische middelen uit het assortiment van genoemde afdeling met symbolen de mate van beïnvloeding van het milieu aangegeven. Door een bewuste keuze kunnen gebruikers van bedoelde middelen dus zelf een bijdrage leveren tot het verminderen van de bodem- en waterverontreiniging!

De genoemde catalogus is gratis verkrijgbaar: Nieuwe Kade 14, Arnhem, tel. 085-424725 en 456151.